

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Titulus VII. De Juramento Calumniæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

tionē testes recipi non possent: etiam si criminis probandi copia ob illorum mortem, absentiam, oblivionem interitura timeretur, ut argumentō ductō à contrario desumitur ex *pr. cit. verbis, Cūm civiliter est agendum*: atque cum Glossa *V. Civiliter notat cit. Panormit. n. 5. & Regule* instar tradit *cit. Farinac. num. 113*. Ratio est; quia agitur de gravissimo præjudicio rei: quem etiam absentem absolvi, satius est, quàm innocentem condemnari, *l. Absentem s. ff. de Penis*. Unde in causis Criminalibus etiam probationes liquidæ & indicia luce meridianâ clariora exiguntur, *l. fin. C. de Probat. & can. Epiphanium s. q. 6. Pro Accusatione, inquam, Futura*; quia pro defensione & suæ innocentie probatione reus testes producere, eorumque examen petere, quodcumque vult, potest, cum; quod ejus causa favorabilior sit, quàm actoris, *l. Favorabiliores 125. ff. de R. J. tum verò; quod in ipsius potestate non sit, quando conveniatur, l. Purè s. §. fin. ff. de Doli mali except. Baldus in c. fin. cit. n. 7. Gaill. Lib. 1. Observat. 92. n. 15. & Farinac. q. cit. n. 127.*

Idem reo etiam permittitur in causis Civilibus; timens enim, ne sibi super contractu aut alia re gesta cum tempore controversia moveatur, & interea pereat copia probationis, petere à iudice, lite non contestatâ, potest; ut adversariò & aliis, quorum interest, vocatis, pro defensione sive exceptione sua examinentur testes, non tantum senes, infirmi, abfuturi, sed quicumque negotio interfuerunt: eorumque depositiones & dicta publicentur, & ad perpetuâ rei memoriam in publico instrumentum redigantur, juxta *c. Significavit cit. Glossa in c. fin. cit. §. Sunt & alii V. Publicatio & aliis DD. relatis Farinac. q. cit. n. 64.* Nisi tamen actor præsens ad agendum se offerat; hōc enim casu testium, quos propter senium aut debilitatem præmorituros, aut, cum recipiendi essent, abfuturos, periculum non est, etiam pro parte rei receptio usque ad litem contestationem esset differenda, Joann. Andr. in *c. Significavit cit. n. 10. & cit. Farinac. n. 74.*

TITULUS VII.

De Iuramento Calumnie.

- SUMMARIUM.
- 1. Præstatur hoc post litis contestationem,
 - 2. Vel postea in quavis parte prima,
 - 3. Et in secunda instantia repetitur.
 - 4. Præter id locus est iuramento Malicie.
 - 5. De Calumnia præstandi natura.
 - 6. Differentia à Malitia & Veritatis iuramentis,
 - 7. Et Calumnie iuramenti objectum declaratur.
 - 8. Præstandum hoc est à litigantibus principalibus;
 - 9. Tutoribus, curatoribus, syndicis,
 - 10. Et

T 3 10. Et

10. Et procuratoribus etiam particulibus,
11. Qui etiam in animam domini jurant:
12. A clericis in propria causa & coram iudice suo,
13. Et cum Pralati consensu à Religiosis.
14. Non à parente & patrone cum liberis aut liberis:
15. A domino cum vasallo.
16. Et à Principe cum subdito litigantibus.
17. Votum jurandi ab eo non excusat:
18. Neque etiam remissio expressa,
19. Aut consuetudo:
20. Nisi hac speciali ratione nitatur.
21. Præstatur etiam in Spiritualibus,
22. Et in Criminalibus causis:
23. Et regulariter talis,
24. Vel propositis Evangelis.
25. A Judæis propositis Decalogis.
26. Id præstans bonâ:
27. Recusans malâ fide litigare præsumitur, & actione,
28. Non tamen beneficiâ & similibus causis cadit.
29. Tutoris pupillo,
30. Et Pralati recusatio Ecclesie non nocet.

Post litem contestationem, priusquam positiones & articuli offerantur, actor & reus præstare solent juramentum, quod dicitur Calumniæ, c. *Cum causam* 6. in fine, *Auth. Hoc Sacramentum* & l. *Cum & iudices* 2. pr. c. *hâc Rubr.* sive de *Jurejurando propt. calumn.* Subintellige autem in Rubrica Verbum, *Vitandæ*, sive non inferendæ, eodem ferè sensu, quò Apostolus 1. Corinth. cap. 7. v. 2. uxorem habendam dicit, *Propter fornicationem*, evitandam, sive non committendam, can. *Nervi* 2. §.

Est tamen, dist. 13. & pr. cit. Panormit. & Laiman in hanc Rubr.

Si autem eo tempore fuit prætermissum, de Jure Canonico (non Civili; hoc enim Jure aliud dispositum est l. *Cum & iudices cit. §. fin.*) ad instantiam partis vel ex officio à iudice deferri poterit in quavis judicii parte: donec in causa fuerit conclusum, ex Constitutione Bonifacii VIII. c. 1. pr. in 6. Casu etiam, quò à sententia fuit appellatum, exigi calumniæ juramentum iteratò jubetur, c. *In appellationis* 2. pr. in 6. Cui non advertitur; quòd, juramentum hoc in eadem causa non sæpius præstandum, habeatur *Auth. In istò C. hâc Rubr.* quia, id de causæ sive judicii instantia intelligendū, notat *Glosa in l. Cum & iudices cit. v. Monuisse*: non de negotio sive tota controversia inter partes agitata; etsi enim hæc eadem, instantia tamen causæ Appellationis diversa est ab instantia causæ Principalis, aliisque istius, quàm illius iudex & tribunal: quandoque etiam aliæ probationes sunt & exceptiones. Ut adeò mirum non sit; quod, sicut oblatio libelli, & aliorum tribunalium praxi litem contestatio, sic etiam ad evitandam calumniam juramenti præstatio nova adhibeatur, *Franc. in c. cit. n. 1.* Quantumvis autem hoc juramentum in una instantia semel præstari sufficiat; quia ad omnia in ea subsequencia extenditur: attamen, si in decursu suspicio sit, malitiosè aliquid ab actore proponi, vel à reo excipi, aut dilationem peti, exigi super eo sæpius poterit juramentum, quod dicitur Malitiæ: quò jurant, id à se non fieri malitiosè, c. *In appellationis cit. §. fin.*

Porro Calumniari in Criminalibus dicitur, qui falsâ erimina intentat l. & §. 1. ff. ad S. C. *Turpil.* in Civilibus autem, qui sciens prudensq; per fraudem & frustrationes alios litibus vexat, l. *Si calvi-*
tur 233.

tur 233. pr. ff. de V. S. Unde juramentum calumniæ est, quod à litigantibus præstatur super causa, bonâ fide susceptâ & deinceps prosequendâ: sive, quò affirmant, se existimare, quòd bonam causam habeant: & omnem fraudem agendò vel excipiendò seque defendendò abfuturam, promittunt, ut desumitur ex *pr. l. Cum & judices cit.*

6. Affine huic est juramentum, quod dicitur Malitiæ: ab eo tamen differt; quòd de calumnia post litem tantum contestatam, & super eadem totaque instantia semel duntaxat juretur: de Malitia autem juramentum, quoties in judicio aliquid malitiosè proponi præsumptio vel suspicio est, tam ante, quam post litem contestationem exigi possit: præterquam, quòd calumniæ juramentum, etsi hodie perinde ut, quòd de malitia est, etiam in spiritualibus & Ecclesiasticis, *c. 1. §. Quamvis in 6.* Antiquo tamen Jure in prophanis duntaxat & Civilibus causis potuerit adhiberi, *c. Literas 2. Speculat. de Juram. Calumn. §. 1. n. 9. & 10. & Haunold. Tom. 5. de J. & J. tract. 3. n. 455.*

Eidem Caluniæ juramento affine etiam est juramentum, quòd dicitur Veritatis & deponitur super scientia seu veritate, quæ de re scitur, dicenda: convenitque cum Caluniæ juramento; quòd, ut hodie istud, sic ipsum quoque ab ipso litis exordio & in qualibet ejus parte, in qualibet causa & in utraque instantia exigi ac præstari queat, *c. 1. & c. fin. in 6.* ab illo verò eò potissimum hodie differt; quòd non, ut quòd de calumnia vitanda præstatur, solum Credulitatis, sed cognitæ Veritatis juramentum sit; & non, ut illud, super tota causa, multa capitula complectente, sed super uno duntaxat articulo exigatur ac præstetur, Panormit. *in c. Literas 2. n. 10. & Speculat. Tit. de*

Juram. calumn. §. 2. à n. 12. ubi inter utrumque hoc juramentum intercedentes complures differentias recensent.

7. Objectum Caluniæ juramenti Gloffa *in c. 1. V. Calumnia & DD.* passim his quatuor verbis solent complecti.

Illud juratur, quod lis sibi justa videtur.

Et, si quaratur, verum non inficietur. Nil promittetur, nec falsa probatio detur.

Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

De ea itaque non inferenda juramentum præstantes actor & reus jurare debet Primò; quòd credat, se justam causam habere ac fovere, *l. Cum & judices cit. pr.* Secundò; quòd in judicio interrogatus veritatem non negabit, ut habet consuetudo. Tertio; quòd neque falsâ probatione uti, neque probationem superfluum exigere ab adversario velit, *Auth. In isto cit. & Novell. 49. cap. 3.* Quarto; quòd neque judici, neque alteri ad corrumperendum judicium aliquid dederit vel promiserit, aut daturus sit: nisi quibus de Jure licet, *Auth. Principales C. hâc Rubr. & Novell. 124. cap. 1.* Quintò; quòd litem protrahendæ causâ exacturus non sit dilationem calumniosam, *l. 1. cit.* Et demum sextò; quòd temere non sit appellaturus, ut in multis Germaniæ curiis usu receptum, testis est *Mynsinger Cent. 3. Observat. 56.*

8. Præstari juramentum hoc regulariter, debet ab omnibus litigantibus, etiam Ecclesiasticis & Primò quidem à Principalibus actore & reo, *l. Cum & judices cit. pr.* eorumque hæredibus, ad quos instantia transit, *Auth. Principales cit. junctâ Gloffa V. Migraverit.* Ratio est; quia juramenti religione solus, qui id præstitit; ac proinde solus defunctus, non etiam hæres tenetur, *c. Veritatis 14. de Jurejuram.*

- Jurejurando*, Bartol. in *Autb. Quod ob-*
cinet C. de Probat. n. 3.
9. Secundò à tutoribus, curatoribus,
syndicis, sive auctoribus generalibus, oeco-
nomis, Ecclesiarum, Monasteriorum,
aliorumque Collegiorum & Univerfita-
rum generalem administrationem obti-
nentibus, quando alieno nomine in judi-
cio agunt, *c. 1. In pertrahendis 3. & c.*
Imperatorum 4. qui, licet mandatum spe-
ciale non receperint, in proprias animas
jurare debent; cum enim ex una, justitiam
causae melius scire praesumantur,
quam ii, quorum res & negotia admini-
strant: ex altera verò parte, calumniae
juramentum de justitia causae, sive istius
exultimatione sit, æquum est; ut ab ipsis
potius, quam ab istis praestetur.
10. Tertio, etiam à procuratoribus ad
litem particularibus, quantumvis princi-
pales eos constituentes de calumnia jam
jurarint: & à causarum advocatis, *c. In*
appellationis cit. §. Procuratores, in 6. l.
Cum & cit. pr. & §. 3. & l. Rem non novam
14. §. 1. C. de Judiciis. Imò ab hujus-
modi procuratoribus duplex calumniae
juramentum est praestandum. Unum
in animam domini, ad quod speciali man-
datò instructi esse debent, *c. Nullam 3. in*
6. Alterum in animam suam & nomine
proprio; quòd existiment, causam, quam
susceperunt, esse justam, *Glossa in §. Pro-*
curatores cit. V. Ab ipsis, Francus ibid. n.
2. & Gaill. Lib. 1. Observat. 88. à n. 1.
ubi rectè excipit procuratorem pagri à
judice ex officio datum; hic enim, licet ad
praestandum in animam suam calumniae
juramentum quoad ea, quae ad officium
procuratoris spectant, etiam ipse teneatur,
compelli tamen ad id non potest, quoad
ipsa merita & justitiam causae, *cit. Gaill.*
à n. 8.
12. Quarto, à clericis in propriis causis
coram Ecclesiastico & suo judice per se

iplos litigantibus, *c. Caterum 5. In Pro-*
pria, inquam, & *Coram Ecclesiastico sub-*
que judice; quia Imprimis, si non propria
ipsorū clericorum, sed Ecclesiae causa aga-
tur, calumniae juramentum procuratori
committere possunt, *c. 1. ubi Barbosa n.*
3. Deinde; quia coram Seculari judice
litigantes juramentū illud praestare per se
iplos de jure nunquam possunt sine licen-
tia Episcopi, *can. Nullus 22. junctā Glossā,*
V. Laico, 22. q. 5. Innocent. in c. 1. n. 1. &
Pirrhing hic n. 11. Neque refert; quòd
jurare absq; tali licentia possint in contra-
dictibus cum laico celebratis; quia hujusmo-
di juramentū est merè voluntarium & li-
berè susceptū; id autem, quòd de calumnia
non inferenda à judice imponitur, necessa-
rium & coactivum est; *Innocent. in c. 1.*
cit. n. 2. Demum; quia clericis, etiam
coram judice Ecclesiastico alieno sine E-
piscopi sive Ordinarii sui licentiā jurare,
Jura non permittunt, per *c. 1. cit.* cujus
textu sine ejusmodi licentia jurare clerici
generaliter prohibentur; quòd in judi-
cem non suum consentire sine ea non
possint, *c. Significasti 18. de Foro compet.*
Glossa fin. in c. 1. cit. & ibi Panormit. n. 20.

Quintò, à Religiosis; sed non sine
consensu sui Superioris, arg. *c. Caterum*
cit. quia clericorum nomine in materia
favorabili etiam ipsi veniunt, *Panormit.*
in c. cit. n. 9.

Sextò, parentibus etiam & patronis,
cum liberis aut libertis suis litigantibus,
de calumnia jurandum, in terminis tradi-
videtur, *l. Jusjurandum 34. §. 4. ibi. Hoc jus-*
jurandum de calumnia neq; patrono neq;
parentibus remittitur, ff. de Jurejurando.
Nihilominus, ipsos ab hoc praestando ex-
emptos, à DD. receptum & clarè productū
est, *l. De die 8. §. 5. ff. Qui satisd. cog. Ver-*
bis, Quibusdam hoc jusjurandum de ca-
lumnia remittitur, veluti parentibus &
patronis Cui textui perspicuè consonat,
l. Patrono

l. Si Patronus 16. ff. de Jurejurando & l. Qui bona 13. ff. de Damno infecto: cuius §. 14. etiam, qui à calumniæ juramento exemptorum locò litigant, id præstare non compelluntur. Luculentis his textibus accedit ratio reverentiæ debitæ his personis; quia utique parentis & patroni persona sanctior & honestior liberis ac libertis esse debet, quàm ut suspicari debeant, illos calumniandi animò quidquam attentaturos, l. Licet 8. §. 4. ff. de Obseq. parent. & patron. præst.

Ne autem cum hac ratione & textibus pugnet, *l. Jurejurandum cit. §. 4.* hunc vitiosum, & pro Neque legendum *Equè*, ut sensus sit, calumniæ juramentum æquè patrono & parentibus remitti, ex antiquis M. S. Codicibus desumunt Baldus in *l. Cum & iudices cit.* Obrecht de Jurament. calumn. cap. 5. & Cujacius de Feud. Lib. 4. tit. 6. Quam Neotericorum sententiam amplexus est Zoësius in *ff. de Jurejurando n. 32.*

Neque ei adversatur, *l. Quotiens 14. ff. Rubric. cit. & Novell. 49. cap. fin.* quorum textuum illò juramentum in rem nec parenti nec patrono remitti; istò verò calumniæ juramentum omni personæ litiganti præstandum, disertè asseritur: Non, inquam, Neotericorum lectioni hi textus adversantur: Posterior quidem; quia illum, ut cum anterioribus Juribus concilietur, de omnibus personis, quibus reverentia non debetur, exaudiendum, juxta *l. Sed & posteriores 28. ff. de LL.* monet Obrecht *cit. cap. 5.* Prior verò; quia inter Calumniæ, & In rem juramenta latum discrimen intercedit; cum istud parenti & patrono deferens iis, dum causæ suæ iudices facit, non minùs, quàm sibi credit; illud contrà exigens ab adversario calumniam se metuere profiteretur: quorum hoc, non illud reverentiæ & honoris, parentibus ac patronis debitum, ad-

versatur, ut rectè observat Hunnius *Vol. 1. in Treutl. disp. 21. q. 61.*

Sicut hos cum liberis aut libertis, sic & dominum feudi cum vasallo, & hunc vicissim cum illo litigantem, ad juramentum calumniæ præstandum non cogendum, Feud. Lib. 2. Tit. 33. §. 1. habetur; cum propter reverentiam, quam domino debet vasallus: tum verò; ut inter eos constitutur æqualitas, in judiciis maxime observanda, Reg. Non licet 32. in 6. Corvinus Jur. Feudal. Lib. 4. tit. 5. V. Lite.

Multò magis, quàm cæteri feudorum domini, ad juramentum hoc non adstringuntur Principes supremi, cum; quòd eorum dignitas non patitur aliquid calumniæ suspicari: tum verò; quòd Humani Juris legibus non adstringantur, *l. Princeps 31. ff. de LL. Gonzalez in c. finnum, 6.*

Dubium nunc primò est, an calumniæ juramentum exigi valeat ab eo, qui nunquam jurandi votò est obstrictus. Negant id aliqui, hujusmodi votum universaliter obligatorium, existimantes. Sed melius affirmat Jordanus *Lucubrat. Lib. 14. tit. 7. n. 41.* eà permotus ratione; quòd aliàs leges, calumniæ juramentum litigantibus imponentes propter utilitatem publicam, *l. Sed & cit. §. 4.* à privatis facile eluderentur. Nequaquam tamen, ut hic Autor existimat, opus est Episcopi dispensatione; quia ejus voti obligatio se non extendit ad calumniæ juramentum: aut, quatenus ad hoc se extendit, non est de meliori bono; cum juramentum hoc, exigente Justitia, melius sit præstare, quàm non jurare, Haunold. *cit. Tract. 3. n. 349.*

Dubium secundò est, an calumniæ juramentum à collitigantibus sibi mutuo valeat remitti. Ratio dubitandi est partim; quia non est de substantia judicii; cum ejus tacita remissio, sive non exacti omisso, processum (aliàs validum) non reddat

reddat nullum, c. 1. §. Propter, hâc Rubr. in 6. partim verò; quòd introductum videatur in favorem partium: quæ proinde juri suo poterunt renuntiare, c. Si de Terra 6. C. de Privileg.

Sed rationibus his prævalet decisio Juris, id collitigantium pacto & collusionis remitti, non permittentis, l. Cum & judices cit. §. 4. & §. Propter cit. Glossa ibi, V. Tacitè & cit. §. 4. V. Remitti. Ratio redditur §. cit. quia juramentum hoc introductum est, non pro commo privato, sed pro communi utilitate; ut temerarii litigantes, scientes id à se exigendum, absterreantur à litigando: ideoque privatorum pactionibus ei nequit renuntiare, arg. c. Si diligenti 12. de Foro compet. & L. Jus publicum 38. ff. de P. a. Etis Accedit; quòd expressa ejus remissio invitet partem ad delinquendum, concedendò ei facultatem liberè calumniandi; & propterea, sicut dolus futurus, expressè nequeat remitti, Baldus in §. 4. cit. & Vivianus in §. Propter cit. Ex quibus enervis est ratio dubitandi altera. Neque vim habet prior; esto enim; quòd, cum non exigitur, de substantia judicii nò sit, ad hanc tamen pertinet præstatio exacti, ejusque ommissio vitiat processum, cit. Gaill. Observat. 8. n. 1. & Bruneman, in cit. §. 4. n. 26. Accedit; quòd tacita remissio ad peccandum non invitet; cum exigì à parte, & à judice ex officio imponi liberè possit, c. 1. cit. in 6. Unde juramenti istius remissio non malè accensetur casibus, quibus plus operatur Tacitum, quàm Expressum, contra vulgatum, quò Taciti non major vis esse perhibetur, quàm Expressi, ut notat cit. Jordanus n. 26.

19. Dubium tertio est, an de calumnia jurandi obligatio tolli possit consuetudine. Affirmativam suadet praxis Galliarum, à cujus omnibus & nonnullis etiam Belgii tribunalibus juramentum calumnie

recessisse, testis est Corvinus Enarrat. C. hâc Rubr. in fine. Sed non persuadet; quia juramentum hoc de Jure Canonico, contrariâ consuetudine non obstante, exigi posse, disertè statuitur, c. Ceterum 5. Neque refert; quòd textu isto de solis clericis sit sermo: quia eò expressa ratio generalis; Ne veritas occultetur, etiam laicos comprehendit; cum etiam his ad occultandam veritatem, ad fraudes & calumnias struendas via non sit aperienda. Quare, licet moribus introduci valeat; ut juramentum calumnie non præstetur, si non exigatur: & judex illud deferre ordinariè non teneatur: non tamen valet consuetudo, vi cujus exactum, saltem in ardua & magni momenti causa, non sit præstandum, propter defectum rationalitatis, arg. c. Ad audientiam 3. & c. Ex parte 10. de Consuet. Vivianus in c. Ceterum cit. Quæ, si in provincia aliqua non deficeret; quòd, sicut propter reverentiam & honorem in parentibus & patronis & feudorum dominis, sic in ipsa propter hominum eximiam probitatem fidelitatemque calumnie suspicio non subesset: vel contrà, propter nimiam populi levitatem frequentium perjuriorum speciale periculum foret, consuetudinem, calumnie non inferendæ juramentum remittentem, cum Panormit. in c. Ceterum cit. pro invalida non haberet cit. Gaill. Observat. 85. à n. 4.

Jurandum autem de calumnia est in omnibus causis, etiam spiritualibus, c. 1. cit. §. Quamvis in 6. cujus textus recentiori dispositione antiqui Juris, in hujusmodi causis calumnie juramentum indigentis. c. Literas 2. correctio prodita est ex ratione; quòd cum tempore crescente malitiâ animadversum sit, calumnias à litigantibus etiam in spiritualibus causis irrogari, Gonzalez in c. fin. n. 13. ubi Dubium est, an in causis etiam Criminali-

Finalibus exigi Jure possit. Ratio dubitandi est; quod magni periculum perjurii sit ex parte rei, poenarum timori plerumque plus, quam jurisjurandi Religioni tribuentis: actorem etiam præ ista à calumnia absterreat inscriptio in crimen, sive poena Talionis, l. *fin. C. de Accusat.* Accedit; quod calumniæ juramentum sit de credulitate sive existimatione, *pr. l. Cum & Judices, cit.* in Criminalibus autem, non de credulitate: sed de veritate sive, in accusationis libello contenta omnia vera esse, oporteat jurare, l. *Inter omnes 46. §. 7. ff. de Furtis & l. Marcellus 11. §. 1. ff. de Ad. rer. amor.* Quibus rationibus permoti Cuiacius in *Novell. 48. cap. fin.* Sichelardus in *C. ad hanc Rubric. num. 5. & Wesenbec. in ff. de Jurejurando num. 7.* quando de crimine agitur criminaliter, calumniæ juramento locum esse, negant

Sed melius *cit.* Jordanus n. 21. Hunnius q. 3. & Haunold. n. 467. Spectatò Jure, etiam cum de crimine agitur criminaliter, de calumnia jurandum, volunt eum; quod, l. 1. *C. hanc Rubr.* de ista jurandum habeatur generaliter in omni causa, in qua necessitas probationis incumbit tum verò; quod c. 1. *V. Nos itaque, clerici à præstando hujusmodi juramento (quando in causa suæ Ecclesiæ coram judice non suo litigant, e. fin. pr.)* eximantur generaliter *In causa quacunque, sive Civili sive Criminali*: quibus verbis supponi videtur, à non exemptis id in causis etiam criminalibus præstandum, *Glossa in c. cit. V. Criminali.* Quod etiam suadet ratio; quia in criminalibus, quanto de majori præjudicio & periculo agitur, tanto cautius agendum, majorique studio calumniis est occurrendum.

Neque contrarium evincunt allata argumenta; quia Imprimis inscriptio accusationem malè captam prosequendi anam præbet; ut, illà probatà, aliàs con-

trahenda Talionis poena evitetur. Tantiùm abest, quod calumniandi periculum omne excludat. Deinde; quia etiam in Civilibus calumniantes, sicut & temerè litigantes, ad certas poenas trahuntur: & tamen à calumniæ juramento non eximuntur, ut rectè arguit Haunoldus l. *cit.* Denique; quia *ll. cit.* juramentum de credulitate à causis Criminalibus non removetur. Neque ejus remotionem persuadet ratio; cum, bonam causam se fore vere accusator, sicut existimare debet, sic etiam hujus existimationis fidem juramento fieri, à ratione minimè sit alienum.

Præstandum, cum exigitur, hoc ^{23.} juramentum regulariter est tactis Sacrosanctis Evangeliiis. l. 1. *& l. Cum & cit. pr. C. hanc Rubr.* Regulariter, inquam, ^{24.} propter Episcopos; à quibus, quando per se ipsos litigant, propter Pontificalis dignitatis reverentiam, non tactis, sed propositis tantum Evangeliiis & manu pectori admotà, jurandum est, secundum *c. fin. pr. & Novell. 127. cap. 7. Panormit. in c. fin. cit. n. 3. & ibi Gonzalez n. 6.* Nisi in causis valde arduis, ut est abjuratio Schismatis: in quibus tactis Evangeliiis etiam Episcopi jurant, *can. Quoriam, l. 9. q. 9.* In causis contra Civilibus iidem & ceteri presbyteri jurare non tenentur: sed sufficit, quod per sacram suam Consecrationem, bey ihrer heiligen Weyh/Geistlichen Ehren vnd Würden aliquid asserant vel promittant, *can. Si quis Presbyter, 2. q. 5.* Quò modò facta promissio vel assertio, etsi juramentum propriè non sit, non minus tamen religiosè, quàm ab aliis illud, observari solet & debet, Suarez de *Juramento Lib. 1. cap. 13. n. 19. & Laiman. Lib. 4. tract. 3. cap. 5. n. 2. V. Pro solutione.*

Deinde propter Judæos, à quibus ^{25.} cum Christianis litigantibus, non super

U 2

Evange-

Evangelii; quia, cum his non credant, falsum facile jurarent: sed super tacto, vel proposito Decalogo, vel Lege Moysis jurandum, cum pluribus notat *cit.* Jordanus *num.* 46. Eos tamen, si quando per Christum, aut tactis Evangelii jurarent, ad juramenti observantiam compellendos, aliis DD. allegatis, recte idem monet.

26. Præstiti calumniæ juramenti effectus potissimus est; quod jurans ab omni calumniæ suspicione excusetur, & bona fide litigare præsumatur, si contrarium non probetur Wesenbec, *in C. hæc Rubr.*

27. n. 11. Contrà, id exactum non præstans, temerè & calumniandi animò judicium subire præsumatur; & propterea litigantes principales, id recusantes, damno litis coercantur; ut actor quidem, quasi improbus litigator, cadat ab instituta actione: reus verò in causis Civilibus & prophanis pro confesso habeatur, *c. fin. §. Pæna, & l. Cum & cit. §. 6. & 7.* non quidem ipso Jure, sed per sententiam judicis, actore id præstare renuente, reum absolventis ab instituta actione: hunc verò idem recusantem, tanquam confesum, actori juxta petitionem in libello factam condemnantis, *Aurb. Principales cit. & l. Unica junctâ Glosâ, V. Solvere C. de Confessis, Gaill. Lib. 1. Observat. 86. num. 1.* Unde Imprimis, qui juramentum hoc præstare noluit, postea ante hujusmodi sententiam latam se offerendò contumaciam & moram purgare, istiusque pœnam evitare potest, *arg. l. Et si §. ff. Si quis cautioni &c.* quia in pœnis legalibus, ipso Jure non infligitis, mora purgari ante sententiam potest, *cit. Gaill. n. 3. & 4.* Deinde actore vel reò, qui de calumnia jurare renuit, ante judicis sententiam mortuò, pœna ista tanquam nondum commissa ad hæredes non transit, *l. Eius qui §. ff. de Jure Fisci, Idem l. cit. & Vallenf. ad hæc Rubric. §. 4. n. 2.*

Dixi, *in Civilibus & Prophanis*; quia huic recusationis pœnæ locus non est in beneficialibus & similibus causis spiritualibus; ne detur vitiosus ad beneficia ingressus. Neque etiam Criminalibus; cum enim in his ad rei condemnationem probationes indubitatae & luce clariores requirantur, *l. fin. C. de Probat. rei accusati recusatio pro confessione non habetur; ut tanquam criminis reus valeat condemnari, cit. Haunoldus n. 467. & Bruneman in Aurb. in isto cit. n. 44. & 46.* Sufficiens tamen indicium est ad torturam, Menochius *Lib. 1. præsumpt. 89. n. 138.* Ubi

Dubium movetur, an principales litigantes dictæ pœnæ obnoxii etiam sint, quando de calumnia jurare nolunt eorum procuratores, tutores & similes rerum alienarum administratores. Quod aliqui affirmant, & suaderi videtur ex eo; quòd administratoris, tutoris &c. expressam confessionem pupillo &c. nocere, doceat Bartol. *in l. Sed & cit. §. Quod observari 2. n. 6.* Unde idem dicendum videtur de confessione tacita, sive ex juramenti calumniæ recusatione à Jure præsumpta.

Sed, quidquid sit de Confessione, de qua agemus *Tit. 18.* illorum recusationem dominis, pupillis &c. non nocere, defumitur ex *l. Unica ff. Si quis jus dic. non obtemp.* quâ, non dominum, pupillum &c. sed ipsum procuratorem puniri, expressè habetur. Ratio est; quia recusationis pœna Jure infligitur ob delictum: quod in domini, pupilli, Ecclesiæ damnum redundare non debet, per *Reg. Delictum 76. in 6.* cum hi delictum mandasse non præsumantur, Panormit. *in c. fin. cit. n. 21.* & Pirrhing *ad hæc Rubric. n. 34.*

Neque obstat *c. Imperatorum 4.* quia istò agitur de casu, quò tam Prælati, quam Conventus non solum de calumnia non ju-

non jurarunt, sed etiam ad id præstandum idoneum syndicum constituere recusarunt: cujusmodi ipsorum delictum merito puniri & Ecclesiæ etiam nocere posse, advertit Panorm. *l. cit.* Ratio est; quia Prælatus cum Coventu seu Capitulo ipsam Ecclesiâ vel Monasterium repræsentant & quodammodo, constituunt, *can. Scire, 7.*

g. 1. & c. Relatum 12. de Testamēt. cùm Ecclesiæ vel Monasterii tanquam ficti corporis Ecclesiastici Prælatus Caput, canonici verò vel monachi Membra sint, *c. Novit 4. de His, que à Prælati Sc. ubi Panormit. n. 2. & Tuschus Prætic. V. Ecclesia concl. 19. n. 1.*

TITVLVS VIII.

De Dilationibus.

SUMMARIUM.

1. Dilationis definitio,
2. Et divisio in Legalem, Judicialem & Conventionalem.
3. Judicij tres sunt partes.
4. In prima Citatoria, Deliberatoria & Recusatoria:
5. In secunda Probatoria:
6. In tertia Definitoria & Executoria dilationes conceduntur.
7. Citatoria hodie sunt 30. vel 90. dierum,
8. Abbreviationi tamen & prolongationi obnoxiorum:
9. Deliberatoria & Recusatoria ad 20. extenduntur:
10. Nisi à judice restringantur vel prorogentur.
11. Probatoria 3. 6. vel 9. mensum, & parte citata dande sunt.
12. Quoties hæc in Criminalibus,
13. Et in Civilibus causis dentur.
14. Date serè sunt litigantibus communes.
15. Definitoria arbitrium:

16. Executoria quatuor mensum spatium datur.
17. Jure Canonico Dilationes omnes,
18. Et non rarò in Praxi arbitrariae sunt.
19. Earum tempus serè continuum est.
20. Dilationum effectus.

Lite contestatâ & præstitâ utrinque Calumniæ juramentò, à litigantibus peti & à judice concedi solent Dilationes, sive spatia temporis: quibus actor quidem intentionis, reus verò exceptionis, si quam se habere existimat, probationes valeant expedire.

Est enim Dilatio judicialis, de qua agimus, Certi temporis ad actus judiciales assignatio, prorogatiõe; vel, secundum Wesenbec. *in C. ad hanc Rubric. n. 1.* & Vallenf. *ibid. §. & n. 1.* Justum temporis intervallum, quod ad actum aliquem judicialem commodius perficiendum, aëtori vel reo, conceditur.

Sunt autem & à Panormit. *in c. 1. 2. n. 15.* statuuntur triplicis generis Dilationes, Legales, Judiciales & Conventionales. **U 3**